

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

The Prevention and Control of Dengue Fever by Village Health Volunteers in Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province

ประมวล โสชิตชัยมงคล

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนครชัยศรี

จังหวัดนครปฐม

ศิริขวัญ ตันทีไพบูลย์

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าตำหนัก

จังหวัดนครปฐม

ชาญวิทย์ ศุภประเสริฐ

โรงพยาบาลนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

Pramual Kositchaimongkol

Nakhon Chaisri District Health Office,

Nakhon Pathom

Sirikhwan Tanpaiboon

Thatumnak-Subdistrict Health Promotion Hospital,

Nakhon Pathom

Chanvit Suphaprasith M.D.,

Nakhonchaisri Hospital, Nakhon Pathom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และระดับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข และจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ว่าเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 311 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test)

การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ตามลำดับ ความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (stepwise multiple regression analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ในระดับปานกลาง และมีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก มีการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และมีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมื่อจำแนกตามอาชีพหลัก พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวต่อปี ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข และจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบไม่พบความแตกต่าง 3) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรม การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมได้ร้อยละ 47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก

ABSTRACT

This research aimed to 1) study dengue fever knowledge, work incentives to prevent dengue fever, acquisition social support from government agencies, and the dengue fever preventive behavior by village health volunteers. 2) compare preventive behavior among the village health volunteers classified by gender, age, education level, occupation, annual family income, years served as volunteers and the number of households they served. 3) study the influence of dengue fever knowledge, work incentives to prevent dengue fever, acquisition of social support from government agencies and how these factors can predict the dengue fever preventive behavior of village health volunteers. The sample consisted of 311 village health volunteers in Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province derived by multi-stage random sampling. The research tool was a questionnaire constructed by the researchers and was proved by experts. The statistics used in data analysis were percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test, one-way ANOVA and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that:

1. The level of dengue fever knowledge was moderate, the level of work incentives to prevent dengue fever, of social support from government agencies and of preventive behavior was high.

2. Dengue fever preventive behavior of the village health volunteers as classified by occupation showed a statistically significant difference at a level of .05. There were no statistic differences according to gender, age, education level, family income per year, years served as volunteers and the number of households they served.

3. The social support from government agencies, and work incentives to prevent dengue fever can

predict the dengue fever preventive behavior of the village health volunteers by 47 percent and was statistically significant at the level of .001.

Suggestion of this research is to provide social support and motivation to the village health volunteers in order to increase dengue fever prevention behavior including knowledge of the local habitat and the mosquito life cycle. Suggestions for future research include experimental research by using participatory workshops and/or studies in other nearby locations in order to compare the effectiveness and find out the best preventive behavior model.

Keywords: dengue fever knowledge, work incentives, acquisition of social support from the government agencies, dengue fever preventive behavior

บทนำ

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคที่มักมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่เกิดขึ้นเร็วกว่าปกติหรือสภาพของอากาศที่เอื้อต่อการทำให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ซึ่งเป็นสาเหตุของการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกมากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการระบาดและมีการขยายพื้นที่เกิดโรคออกไปอย่างกว้างขวาง ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ มีชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นมีการเคลื่อนไหวของประชากร และมียุงลายมากขึ้นตามการเพิ่มของภาชนะขังน้ำที่มนุษย์ทำขึ้น การคมนาคมที่สะดวกขึ้นทั้งทางบกและทางอากาศ ทำให้มีการเดินทางมากขึ้นทั้งภายในและระหว่างประเทศ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การแพร่กระจายของเชื้อไวรัสเดงกีเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงในชนิดของเชื้อไวรัสเดงกีซึ่งมีอยู่ในแต่ละพื้นที่ก็มีความสำคัญต่อการเกิดโรค¹

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาและได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคไข้เลือดออก จากการศึกษาระบาดของโรคไข้เลือดออก ปี 2556 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 20 พฤศจิกายน 2556 จังหวัดนครปฐม พบผู้ป่วยไข้เลือดออก 1,157 ราย คิดเป็น 137.62 ต่อแสนประชากร เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

อัตราส่วน เท่ากับ 1.18 : 1 กลุ่มอายุที่พบสูงสุดคือกลุ่มอายุ 10-14 ปี อาชีพที่มีจำนวนป่วยสูงสุดคืออาชีพนักเรียน พบผู้ป่วยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าในเขตเทศบาล อำเภอที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงสุดคือ อำเภอนครชัยศรี และพบผู้เสียชีวิต 2 ราย อัตราป่วยตาย จากข้อมูลทางระบาดวิทยาของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่ามีอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก คิดเป็น 122.35, 254 และ 196.50 ต่อแสนประชากร ในปี 2554, 2555 และ 2556 ตามลำดับ โดย ปี 2556 อัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกอยู่ในอันดับที่ 1 ของจังหวัดนครปฐม และพบผู้เสียชีวิต 1 ราย โดยเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้ลดอัตราป่วยของโรคไข้เลือดออกไว้ไม่เกิน 79 ต่อแสนประชากร จะเห็นได้ว่าอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของอำเภอนครชัยศรีเกินเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาระบาดวิทยา ดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า ประชาชน คนชุมชนต้องเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออกประกอบกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10 ของกระทรวงสาธารณสุข มีแนวคิดและทิศทางในการดำเนินงานสาธารณสุขที่มุ่งเน้น การสร้างภูมิคุ้มกันและลดผลกระทบจากภัยคุกคามซึ่งการดำเนินกิจกรรมป้องกันเบื้องต้นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพ²

ในการปฏิบัติงานป้องกันเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคไข้เลือดออก เพราะต้องทำให้ประชาชนในชุมชน มีความตระหนักในการแก้ปัญหาไข้เลือดออกได้ด้วยตนเอง จะเห็นได้จากภาครัฐได้จัดทำคู่มือ การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยชุมชน สำหรับประชาชน³ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกซึ่งกำลังเป็นปัญหาสาธารณสุขของอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก และการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่ผ่านมาและผลจากการที่ได้จากการวิจัยนี้ น่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก และการได้รับการสนับสนุนของภาครัฐของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อปีและจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาว่าความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก และการได้รับการสนับสนุนของภาครัฐของประชาชน เป็นปัจจัย

ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (unit of analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานในชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี (นับถึงวันเก็บข้อมูล) ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,381 คน⁴ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 311 คน ได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน⁵ ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามสัดส่วนประชากร จำแนกตามสถานบริการสาธารณสุข และใช้การจับฉลากรายชื่อตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วยส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครองครัว เป็นแบบสอบถามในลักษณะให้เลือกตอบจำนวน 7 ข้อได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัว

ต่อปี ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข และจำนวน
หลังคาเรือนที่รับผิดชอบ ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้
เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ลักษณะคำถามเป็นแบบถูกผิด
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 4
แบบสอบถามการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และส่วน
ที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค
ไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ลักษณะคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (rating
scales) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย
น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการพัฒนาและ
ปรับปรุงแล้ว ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความ
ร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานสาธารณสุขมูลฐาน
ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เพื่อขอ
อำนวยความสะดวกในการดำเนินการเก็บแบบสอบถาม
จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่รับผิดชอบ
จำนวน 311 ฉบับ สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่
ตอบแล้วครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 311 ฉบับ คิดเป็น
ร้อยละ 100 ผู้วิจัยทำการลงรหัสในแบบสอบถาม แล้ว
นำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของ
ผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และ
ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ค่าระดับของตัวแปร โดยใช้สถิติ
พรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบ
ความแตกต่างของพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค
ไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก โดยการ
ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และ
หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึง

ทำการทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วย
วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's test for all possible comparison)
วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการป้องกัน
และควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน จำแนกตาม เพศ รายได้ ระยะเวลาการ
เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และจำนวน
หลังคาเรือนที่รับผิดชอบ โดยการทดสอบค่าที (t-test)
แบบ Independent t-test และวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำนาย
พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยใช้
สถิติวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญ
ของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ (stepwise multiple regression
analysis)

ผลการศึกษา

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 311 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามในงานวิจัย
ครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.1 อายุ
ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.7
จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 28.3 การ
ประกอบอาชีพหลัก พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม ร้อยละ 52.7 มีรายได้ของครอบครัวต่อปี
พอใช้ไม่มีเงินเหลือเก็บ ร้อยละ 52.1 มีระยะเวลาที่เป็น
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มากกว่า 10 ปี
ร้อยละ 50.5 ส่วนใหญ่มีจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ
10 หลังคาเรือนและต่ำกว่า ร้อยละ 50.2 (ตารางที่ 1)

2. ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการ
ปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก การได้รับแรงสนับสนุน
ทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการป้องกัน
และควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีความรู้
เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น
ร้อยละ 62.7 (ตารางที่ 2) มีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน
ป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.44)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	93	29.9
หญิง	218	70.1
อายุ		
ตั้งแต่ 30 ปีลงมา	22	7.1
30-40 ปี	136	43.7
41-50 ปี	98	31.5
51 ปีขึ้นไป	55	17.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	88	28.3
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	79	25.4
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	82	26.4
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	14	4.5
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	48	15.4
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)	164	52.7
พาณิชย์กรรม (ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว)	36	11.6
รับจ้าง	96	30.9
ข้าราชการบำนาญ และอื่นๆ	15	4.8
รายได้ของครอบครัวต่อปี		
พอใช้มีเงินเหลือเก็บ	162	52.1
พอใช้ไม่มีเงินเหลือเก็บ	149	47.9
ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน		
ต่ำกว่า 10 ปี	154	49.5
10 ปีขึ้นไป	157	50.5
จำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ		
10 หลังคาเรือนลงมา	156	50.2
มากกว่า 10 หลังคาเรือน	155	49.8
รวม	311	100

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	จำนวน	ร้อยละ
ระดับน้อย (น้อยกว่า 13 คะแนน)	86	27.7
ระดับปานกลาง (ตั้งแต่ 13-17 คะแนน)	195	62.7
ระดับมาก (มากกว่า 17 คะแนน)	30	9.6
$\bar{X} = 14.9524$ S.D. = 2.4577 Min = 7 Max = 18		

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าระดับ ของสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
ตัวแปรต้น			
สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.4494	.3345	มาก
การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ	2.4652	.3494	มาก
ตัวแปรตาม			
พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.4428	.3002	มาก

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.46$) และมีพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.44$) (ตารางที่ 3)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของ

ครอบครัวต่อปี ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบที่ต่างกัน พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ รายได้ของครอบครัวต่อปี ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไม่แตกต่างกัน และพบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ที่มีเพศ รายได้ของครอบครัวต่อปี ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข และจำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ
ขอบ แตกต่างกัน โดยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent t-test

ตัวแปรส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t
เพศ				
ชาย	93	2.4355	.2538	.781
หญิง	218	2.4459	.3100	
รายได้ของครอบครัวต่อปี				
พอใช้มีเงินเหลือเก็บ	162	2.4460	.2816	.196
พอใช้ไม่มีเงินเหลือเก็บ	149	2.4393	.3202	
ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข				
ต่ำกว่า 10 ปี	154	2.4370	.3217	-.334
10 ปีขึ้นไป	157	2.4484	.2785	
จำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ				
10 หลังคาเรือนลงมา	156	2.4420	.2832	-.046
มากกว่า 10 หลังคาเรือน	155	2.4435	.3173	
รวม	311			

หมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีอาชีพหลัก
ต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือด
ออกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย
ประชาชนที่มีอาชีพพาณิชย์กรรม (ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว)
มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกมากกว่าอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ($\bar{X} = 2.59$
และ 2.39 ตามลำดับ) นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง
(ตารางที่ 4, 5, 6, 7)

4. การวิเคราะห์ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือด
ออก สิ่งสนใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ
ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค
ไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าการได้รับแรง
สนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และสิ่งสนใจใน
การปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก สามารถร่วมกัน
ทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
ได้ ร้อยละ 47 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอย
พหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก

ตัวแปร	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
อายุ				
ตั้งแต่ 30 ปีลงมา	22	2.3773	.2250	มาก
31-40 ปี	136	2.4224	.2539	มาก
41-50 ปี	98	2.4531	.3231	มาก
51 ปีขึ้นไป	55	2.5009	.3776	มาก
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	88	2.4102	.3055	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	79	2.4525	.2776	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	82	2.4463	.3229	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	14	2.5071	.3715	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	48	2.4615	.2688	มาก
อาชีพหลัก				
เกษตรกร (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)	164	2.3973	.3086	มาก
พาณิชย์กรรม (ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว)	36	2.5917	.3576	มาก
รับจ้าง	96	2.4646	.2494	มาก
ข้าราชการบำนาญและอื่นๆ	15	2.4433	.2470	มาก
รวม	311			

วิจารณ์

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับแรกและสามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้อย่างละ 46.1 และผลการวิจัย ยังพบว่าการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม จากหน่วยงานของรัฐ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ($r = .679$) เนื่องจากประชาชนที่ได้รับการนิเทศติดตามงาน ได้รับการฝึกอบรมจาก

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน ย่อมทำให้ประชาชน เกิดทักษะในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ได้รับการช่วยเหลือในการทำงาน ได้มีโอกาสซักถามปัญหา หรือข้อสงสัย ข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ ทำให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคย และรู้สึกว่าคุณค่าและมีความสำคัญในการทำงาน เมื่อมีการสนับสนุนในด้านสิ่งของ เช่น ค่าตอบแทนในการดำเนินงาน วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานด้วย ย่อมทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติงานได้ดีกว่าเดิม สอดคล้องกับการ

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบของพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA)

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	3	.347	.116	1.286
	ภายในกลุ่ม	307	27.604	.090	
	รวม	310	27.951		
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4	.177	.044	.486
	ภายในกลุ่ม	306	27.775	.091	
	รวม	310	27.951		
อาชีพหลัก	ระหว่างกลุ่ม	3	1.184	.395	4.525*
	ภายในกลุ่ม	307	26.768	.087	
	รวม	310	27.951		

*p < .05

ศึกษาของ สมศักดิ์ เฝ้าสอน⁶ พบว่าการได้รับการสนับสนุนทางสังคมทั้งด้านงบประมาณ การนิเทศงานและการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสามารถปฏิบัติงานควบคุมป้องกันไข้เลือดออกได้ดี

สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอยเป็นลำดับที่ 2 และสามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 แสดงว่าสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเนื่องจากคนในชุมชน มีความผูกพันในระบบเครือข่ายชุมชนจะให้ความนับถือ ยกย่องเชิดชู ผู้ที่ทำงานด้านสาธารณสุขเป็นส่วนใหญ่ และสามารถประสานงานได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากหน่วยงานอื่นๆ เมื่อเข้ามาประสานงานในเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็น อสม. และผู้นำชุมชนในชุมชนนั้นๆ เป็นผู้ช่วยเหลือ และเจ้าหน้าที่

สาธารณสุข ก็มุ่งเน้นการให้บริการที่พึงพอใจให้การปฏิบัติและเป็นกันเองกับประชาชนทุกคน สอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ เฝ้าสอน พบว่าแรงจูงใจมีผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยอาสาสมัครสาธารณสุขที่มีระดับแรงจูงใจมากมีผลการปฏิบัติงานมากกว่ากลุ่มที่มีระดับแรงจูงใจปานกลางและน้อย

สรุป

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐและสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ดังนั้นควรมีการเพิ่มแรงจูงใจในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวมทั้งควรมีการสอดแทรกความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรคไข้เลือดออกในการอบรมงานอื่นๆ นอกจากนี้ยังมี

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน

อาชีพหลัก	เกษตรกร ($\bar{X} = 2.3973$)	พาณิชย์กรรม ($\bar{X} = 2.5917$)	รับจ้าง ($\bar{X} = 2.4646$)	อื่นๆ ($\bar{X} = 2.4433$)
เกษตรกร ($\bar{X} = 2.3973$)	-			
พาณิชย์กรรม ($\bar{X} = 2.5917$)	.1944*	-		
รับจ้าง ($\bar{X} = 2.4646$)	.0673	.1271	-	
อื่นๆ ($\bar{X} = 2.4433$)	.0461	.0483	.0212	-

*p < .05

ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ (stepwise multiple regression analysis)

ลำดับของตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	R	R ²	Adj R ²	R ² Change	b	Beta	t
1. การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม จากหน่วยงานของรัฐ	.679	.461	.459	.461	.660	.768	13.235***
2. สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออก	.685	.470	.466	.09	.114	.127	2.192***
Constant (a) = 1.096 S.E. = .2194 Over all F = 136.298***							

***p < .001

การติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคติดต่อในชุมชนอย่างต่อเนื่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับตำบลโดยเน้นการป้องกันปัญหาด้านสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพในประชาชน จึงให้ความสำคัญกับการนิเทศ ติดตามตามงานและการฝึกอบรมแก่อาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชนเป็นอย่างมาก ส่วนด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ทางด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการสนับสนุนแผ่นพับ โปสเตอร์ เทปชุดศึกษา สำหรับการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ และประสบการณ์การทำงานในพื้นที่จริงของสม.ผลักดันให้นำมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในแต่ละท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ในการดำเนินงาน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบเชิงทดลอง โดยการใช้กระบวนการประชุมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (AIC) หรือเวทีชาวบ้าน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และควรศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ที่ใกล้เคียงเพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการป้องกันและควบคุมโรคเพื่อพัฒนารูปแบบต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของอำเภอ นครชัยศรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข. กรมควบคุมโรคติดต่อ. ก. แผนกลยุทธ์การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อแห่งชาติภายใต้แผนพัฒนาสุขภาพในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2544.
2. สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน. สรุปผลการศึกษาศถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของงานสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2543.
3. กระทรวงสาธารณสุข. กรมควบคุมโรคติดต่อ. คู่มือการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.; 2546.
4. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ นครชัยศรี. รายงานข้อมูลสาธารณสุขมูลฐาน. นครชัยศรี: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ นครชัยศรี; 2556. (อัดสำเนา)
5. Yamane, T. Statistics an Introductory Analysis. 3rd ed. New York: Harper and Row International; 1973.
6. สมศักดิ์ ฝ่อสอน. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. [วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต] สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2548.